

‘Niet met kwade bedoelingen’

Eindrapport plaatst gedwongen adopties in kerkelijke instellingen in context van weleer

- ▶ Ongewenst zwangere meisjes verbleven in instellingen
- ▶ Wellicht twee op de drie binnenlandse adopties gebeurde onder druk
- ▶ Panel pleit voor debat over discreet bevallen

Erik DE SMET

Al enkele jaren duiken in de media schrijnende verhalen op over onder dwang afgestane kinderen, niet zelden in door zusters beheerde instellingen, in de jaren 1960 en 1970. De film *Little Black Spiders* uit 2012 gaat over ongewenst zwangere meisjes die verblijven in zo'n instelling. De vereniging Mater Matuta bracht de problematiek in de openbaarheid, wat ruim weerklank vond. Geboortemoeders getuigden hoe ze in een kwetsbare positie werden gedwongen afstand te doen van hun pasgeboren baby. Adoptiekinderen die het leven zagen in instellingen, ziekenhuizen of in Frankrijk, waar anoniem bevallen mogelijk is, werd informatie over hun geboortemoeders vaak onthouden.

Verontrust door alle berichten organiseerde het Vlaams Parlement drie hoorzittingen over gedwongen adoptie. Daar werden getuigenissen opgetekend van geboortemoeders en geadopteerden, maar ook van een vertegenwoordiger van de bisschoppen, die veel kritiek te slikken kreeg. Na afloop stelde Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeurzen (CD&V) een expertenpanel aan om de kwestie te beoordelen, om we-

gen tot erkenning en heling te zoeken en om het beleid te adviseren.

In dat expertenpanel, voorgezeten door Vlaams adoptieambtenaar Ariane Van den Berghe, zetelde ook Ann Moens, stafmedewerker bij Zorgnet Vlaanderen. „De hele kwestie moet worden beoordeeld in de context van weleer”, meent ze. „Het expertenpanel stelde vast dat het niet de bedoeling was kwaad aan te richten. De bedoelingen waren zelfs goed. Vandaag is meer-voordige zorg, aan de ongewenst zwangere vrouw zowel als aan het kind, gebruikelijk. Indertijd werd gekozen voor de toekomst van de vrouw. De maatschappelijke context in de jaren 1950 tot 1970 was anders dan de huidige, niet in het minst wat betreft de reactie op ongeplande zwangerschappen. Voorbehoedmiddelen waren niet courant voorhanden en alleenstaand ouderschap lag heel moeilijk. Ook ouders, artsen en jeugdrechters oefenden druk uit op zwangere tieners.”

„Het leed uitdrukken in schadevergoedingen is moeilijk”

Vandaag nagaan over hoeveel bevallingen precies het indertijd ging, blijkt onmogelijk. Het zoekregister voor adoptie behandelde de voorbije vijftien jaar 900 verzoeken om informatie. Bij zowat een op de drie moeders was sprake van vrijwillige en bewuste afstand, twee op de drie werden daartoe gedwongen door omstandigheden of omgeving.

Het expertenpanel speurde naar mogelijkheden tot herstel. Een hele klus, aangezien

de adoptie niet ongedaan kan worden gemaakt. Ann Moens: „We pleiten niet voor schadevergoeding, maar we wensen erkenning van het leed dat de oplossingen van weleer veroorzaakten. Dat leed uitdrukken in schadevergoedingen is moeilijk. We vragen respect voor alle partijen – moeders, kinderen, vaders en adoptieouders.”

Vaak waren kerkelijke voorzieningen in het spel, maar evenzeer artsen, rechters of bijvoorbeeld de Openbare Onderstand. Niettemin vragen de Belgische bisschoppen dat al ‘hun’ instellingen relevante archiefstukken zouden overmaken aan Kind & Gezin, om moeders te helpen in de zoektocht naar hun kind en kinderen in die naar hun moeder. Ten Anker in Oostende, de zusters der kleinen in Borgerhout en de zusters van de kindsheid Jesu zegden alvast hun medewerking toe.

Het expertenpanel deed ook aanbevelingen om in de toekomst leed te voorkomen. „Sinds de wet uit 1989, die bepaalt dat adopties slechts door erkende adoptiediensten begeleid mogen worden, is veel geregeld”, benadrukt Moens. „Toch blijven er wantoestanden onder de radar. Nog steeds bevallen vrouwen in Frankrijk omdat je er anoniem kunt bevallen, al werden ook daar de regels strenger. Volgens het panel moet daarom minstens het debat over discreet bevallen bij ons worden gevoerd.”

Een andere aanbeveling van de experts is het openen van een DNA-databank met anoniem gemaakte gegevens, allereerst in het kader van gedwongen adopties van weleer. Die databank zou zo ruim mogelijk moeten worden opgevat.

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Nederig zijn en leren uit het verleden

” De Kerk is tijdloos en universeel. Dat wil zeggen, ze bestaat al tweeduizend jaar en ze bestaat in de hele wereld. En hoewel ze in onze contreien door een moeilijke periode gaat, is ze mondiaal bekeken springlevend en blijft ze geroepen om ook in de toekomst overal aanwezig en actief te zijn. Het hoeft niet te verbazen dat zo een wereldwijde en tijdloze Kerk kan terugblikken op een grootse, maar evengoed bewogen geschiedenis.

Als christenen mogen we trots zijn op die geschiedenis. Ze bracht fantastische mensen voort, die buitengewone dingen deden voor hun medemensen. In Vlaanderen koesteren we terecht de herinnering aan pater Damiaan, die alles opofferde – zijn leven inclusief – voor kwetsbare mensen. Zoals Damiaan waren er trouwens velen, vaak verdwenen in de nevelen van de tijd. En ja, ook vandaag zien we nog ‘levende heiligen’, mensen die een enorme kracht putten uit hun geloof en daardoor bergen verzetten. Wie bijvoorbeeld ooit zuster Jeanne Devos ontmoette, kan daar niet naast kijken.

Daarnaast was de Kerk ook eeuwenlang de belangrijkste behoeder van wetenschap en kennis. Ze bouwde onze gezondheidszorg en ons onderwijs uit, gaf hele generaties betere kansen, tilde mensen op naar een beter leven. Ook dat deed – en doet – ze zowel hier als elders in de wereld. Ja, daar mogen we best wat trotser op zijn.

Maar diezelfde Kerk beging ook misstappen of maakte inschattingfouten. Ook die mogen we niet vergeten. Doen we dat wel, dan lopen we het risico fouten opnieuw te maken. Bovendien is het ook principieel een goede zaak fouten onder ogen te zien. Nederigheid is immers een christelijke deugd. Het vermogen de eigen feilbaarheid onder ogen te zien, fouten toe te geven en vergiffenis te vragen, is een cruciaal onderdeel van ons geloof.

De Belgische bisschoppen geven vandaag het goede voorbeeld in een dossier dat veel mensen raakt, dat van de gedwongen adopties. In het artikel hiernaast wordt uitgelegd wat er in het verleden zoal fout liep en hoe de samenleving daar vandaag naar kijkt. Het Vlaams Parlement verdiepte zich in die zaak en de bevoegde minister stelde een expertenpanel aan. Meteen na de verschijning van hun eindrapport dankten de bisschoppen de leden van dit panel voor hun werk. De kerkleiders steunden uitdrukkelijk de aanbevelingen, inclusief het formuleren van excuses, samen met alle andere instellingen, diensten en personen die bij de problematiek betrokken zijn. Ze vragen alle betrokken christelijke instellingen voluit mee te werken aan het herstel. Die houding is niet alleen wijs, ze is ook zeer christelijk.

De reactie van de bisschoppen verdient onze steun. Laten we als gelovigen, als leden van de katholieke gemeenschap in dit land, niet de fout maken in een defensieve krimp te schieten. Misschien zijn er mensen die dit dossier misbruiken om de Kerk te raken, maar dat moeten we er dan maar bijnemen. Met een gezonde scheut zelfvertrouwen. Een tweeduizend jaar oud instituut kan best tegen een stootje. Natuurlijk moeten we het verleden in zijn tijdscontext zien. En uiteraard was niet enkel de Kerk, maar de hele samenleving betrokken bij de gedwongen adopties uit dat verleden. Dat alles mag ons echter niet beletten nederig te zijn en lessen te trekken.

Want leren, dat moeten we altijd doen. We kunnen leren uit de vele prachtige zaken die de Kerk realiseerde, soms dicht bij huis, soms in de verste uithoeken van de wereld. Maar net zo goed moeten we lering trekken uit de dingen die fout liepen. Wie van de Kerk houdt, moet naast haar kwaliteiten ook haar gebreken durven te zien. Alleen zo kunnen we als gelovigen steeds weer vooruitgang boeken. En alleen zo kunnen we er ons van verzekeren dat ook de volgende generaties met liefde en trots de weg naar onze geloofs-gemeenschap kunnen inslaan.”

Little Black Spiders, een film over ongewenst zwangere vrouwen in een instelling. © Topkapi Films